

Dyslexiebeleid

De Nieuwe Veste

Coevorden, mei 2014

Inhoudsopgave

1.	De Nieuwe Veste	4
1.1	Visie	4
1.2	Uitgangspunten protocol	4
1.3	Voorwaarden voor succesvolle begeleiding	4
1.4	Organisatie	5
1.5	Begeleidingsstructuur	6
2.	Wat is dyslexie	7
2.1	Oorzaak dyslexie	7
2.2	Problemen bij het leren lezen en spellen	7
2.3	Comorbiditeit	7
2.4	Criteria	8
3.	Problematiek in het voortgezet onderwijs	9
4.	Gevolgen voor het kind	10
5.	Leerlingen met dyslexie	11
5.1	Nieuwe leerlingen	11
5.1.1	Stappenplan dyslectische leerlingen in leerjaar 1, DNV Coevorden	12
5.2	Voorlichting naar ouders	13
6.	Van signaleren tot onderzoek	14
6.1	Signaleren	14
6.2	Testen	14
6.3	Onderzoek	14
6.4	OPDC/SWV No.-Overijssel	14
6.5	Het onderzoek	15
6.6	Stappenplan dyslexiesignalering na leerjaar 1	16
6.7	Welke gegevens staan op een dyslexieverklaring?	17
6.8	Betrokken ouders	17
7.	Rechten en plichten	18
7.1.1	Dispensaties en compensaties	18
7.1.2	Hulpmiddelen	19
7.2	Verplichtingen van de leerling	19
8.	Begeleiding dyslectische leerlingen	20
8.1	Begeleiding op school	20
8.2	Ondersteuning door ouders	20

9.	De begeleiding aan mogelijk dyslectische leerlingen	21
9.1	Voorwaarden voor begeleiding	21
9.2	Organisatie begeleiding	21
9.3	Materialen begeleiding	21
9.4	Vastlegging begeleiding	22
9.5	Vorderingen	22
10.	Geschillen	23
11.	Borging	23
	Bijlage 1 Vrijstellingen/examenregelingen	24
	Bijlage 2 Links naar websites met tips, adviezen, lessuggesties, hulpmiddelen, etc.	25
	Bijlage 3 Tips voor leerlingen	28

1. De Nieuwe Veste

1.1 Visie

De Nieuwe Veste vindt dat dyslectische leerlingen de gelegenheid moet worden geboden om te leren omgaan met hun dyslexie en vindt dat zij niet belemmerd moeten worden in het volgen van de opleiding waartoe ze op basis van hun cognitieve capaciteiten in staat zijn (Zorgplan De Nieuwe Veste).

Onderwijs en zorg zijn op De Nieuwe Veste erop gericht dat ook dyslectische leerlingen een eerlijke kans krijgen om een diploma te behalen dat past bij de individuele mogelijkheden en belangstelling. Het onderstaande beleid is in belangrijke mate ontleend aan c.q. afgeleid uit het Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs (2013).

1.2 Uitgangspunten protocol

Om te bereiken dat de leerling centraal staat, worden drie uitgangspunten gehanteerd (Verhoeven, 2010):

1. geïntegreerde begeleiding: de begeleiding wordt zo veel mogelijk binnen de klassikale lessen gegeven.
2. het economisch principe: een leerling met minimale extra inspanning - en dat kan soms nog veel zijn - maximaal resultaat te laten behalen.
3. de begeleiding gedurende de gehele schoolloopbaan (zie ook hoofdstuk 6).

1.3 Voorwaarden voor succesvolle begeleiding

Een absolute voorwaarde voor een succesvolle begeleiding binnen De Nieuwe Veste is dat de leerling als uitgangspunt wordt genomen. Verder vraagt een goede begeleiding om afstemming. Begeleiding is niet alleen de verantwoordelijkheid van de mentor of de remedial teacher, maar van iedereen binnen de school. Het management bepaalt wat het draagvlak is voor het dyslexiebeleid. Draagvlak creëren betekent concreet nagaan hoe docenten en mentoren staan ten opzichte van leerlingen met speciale behoeften.

De rol van de leerling is natuurlijk ook van essentieel belang. Die leerling moet zich bewust zijn van de hindernissen die hij ondervindt door zijn dyslexie. Hij moet gemotiveerd zijn om extra inspanning te leveren. Een leerling in het voortgezet onderwijs heeft de mogelijkheid om over zijn beperkingen te praten en mee te denken over mogelijke begeleidingsvormen. Daarnaast kan hij ook aangesproken worden op zijn medeverantwoordelijkheid voor het welslagen van het gekozen traject (Verhoeven, 2010).

1.4 Organisatie

Momenteel zijn er vijf dyslexie remedial teachers werkzaam bij De Nieuwe Veste. Deze begeleiders zijn aangesteld per afdeling bgl, mavo/havo, vwo en de locatie Hardenberg, maar zij kunnen ook schoolbreed worden ingezet. De begeleiders hebben regelmatig onderling overleg.

Daarnaast komen de dyslexiebegeleiders uit het Samenwerkingsverband Zuid-Oost Drenthe ongeveer zes maal per jaar bijeen om kennis te delen en ervaringen uit te wisselen.

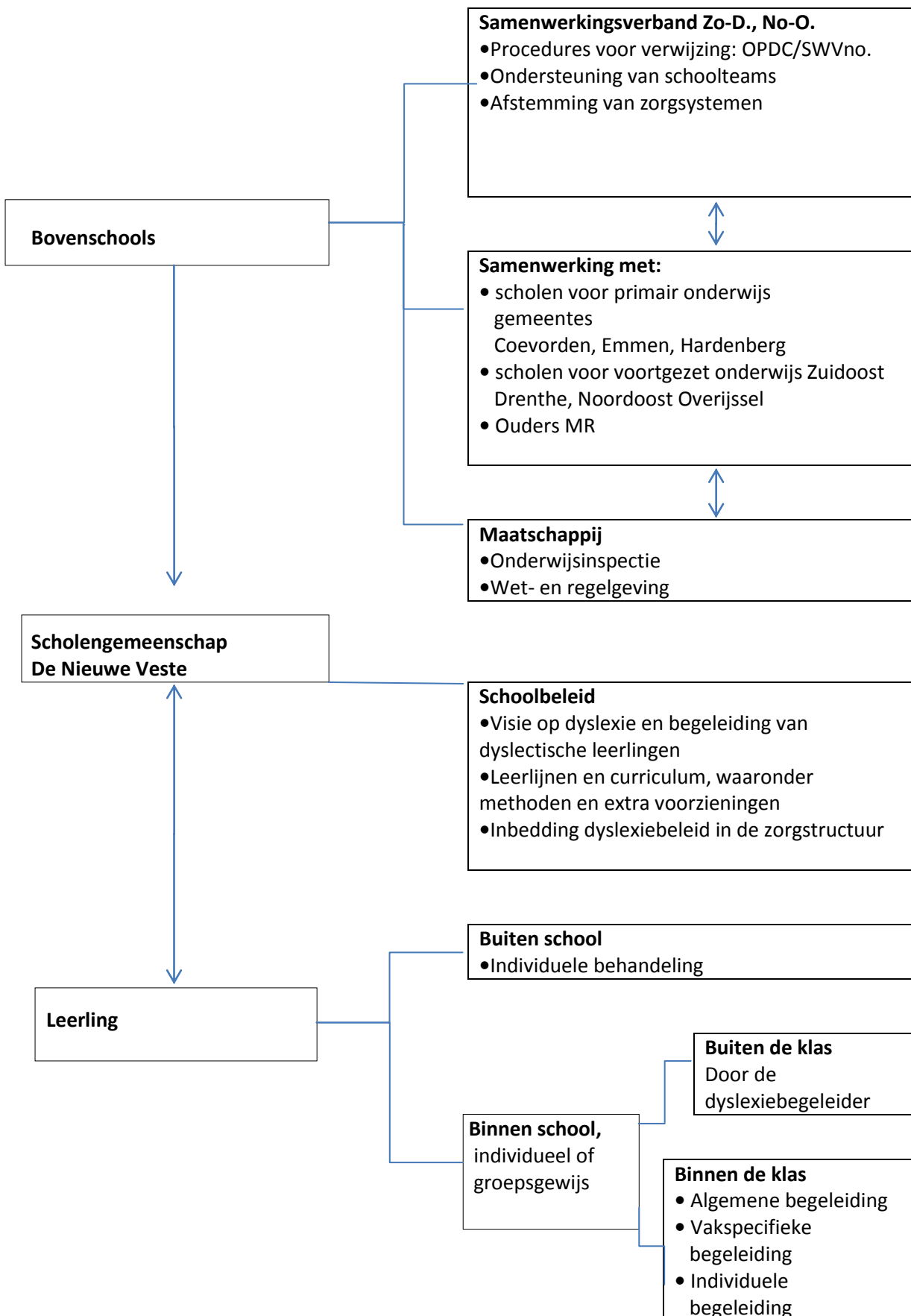
De school heeft een (meer)jarig implementatietraject voor het zorgplan opgesteld, waarvan de uitvoering en voortgang jaarlijks geëvalueerd worden. Zij zorgt voor curricula en voor de aanschaf van softwareprogramma's en apparatuur die de dyslectische leerlingen kunnen ondersteunen.

De school biedt ondersteuning bij het ontwikkelen van kennis en vaardigheden van de dyslexiebegeleiders. Op initiatief van de begeleiders wordt daar gebruik van gemaakt: bijvoorbeeld het deelnemen aan dyslexieconferenties.

Begeleiding wordt vastgelegd in SOM, de leerling-registratie:

- (deel)handelingsplannen voor mogelijk dyslectische leerlingen;
- (deel)handelingsplannen voor dyslectische leerlingen.

1.5 De begeleidingsstructuur

2. Wat is dyslexie?

De term dyslexie komt uit het Grieks en betekent letterlijk niet kunnen lezen: 'dys' is niet goed of beperkt functioneren en 'lexis' betekent taal of woorden.

Dyslexie heeft dus alles te maken met taal en woorden; het gaat om het naar maatstaven moeizaam lezen, spellen en schrijven. De maatstaven zijn de leeftijd en het onderwijsniveau. Als er andere oorzaken zijn die leesproblemen veroorzaken, is er geen sprake van dyslexie. De lees- en spellingsproblemen kunnen tegelijkertijd voorkomen, maar ook los van elkaar.

De definitie voor dyslexie is:

"Een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen of spellen op woordniveau."

De definitie heeft uitsluitend betrekking op de stoornis zoals die zich manifesteert op vaardigheidsniveaus (Henneman, 2004).

Dyslexie geeft geen indicatie van intelligentie, maar gaat over de toegankelijkheid daarvan. Dyslexie manifesteert zich op verschillende manieren (Rutherford, 2009).

2.1 Oorzaak dyslexie

De precieze oorzaak van dyslexie is nog niet bekend, maar het is wel duidelijk dat het probleem zich in de hersenen bevindt. Het hersengebiedje waar klanken aan schrifttekens worden gekoppeld is te zwak aangelegd of moeilijk te bereiken. De codes die bij de klanken horen worden daardoor niet volledig of niet juist verwerkt en opgeslagen. Dus kunnen deze codes ook minder goed uit het geheugen opgehaald worden om te worden gekoppeld met het woordbeeld ([Steunpunt Dyslexie](#), 2010).

2.2 Problemen bij het leren lezen of spellen

Het belangrijkste kenmerk van dyslexie is dat er een hardnekkig probleem is bij het aanleren en vlot toepassen van het lezen en spellen op woordniveau. Dyslexie belemmert het vlot leren lezen. De meeste kinderen met dyslexie leren uiteindelijk wel lezen, maar blijven trager lezen ([Steunpunt Dyslexie](#), 2010).

Dyslexie is een stoornis in het technisch lezen, niet in het begrijpend lezen. Dyslexie kan het begrijpend lezen wèl belemmeren. Dat gebeurt als het technisch lezen onevenredig veel aandacht en energie vraagt.

2.3 Comorbiditeit

Als twee stoornissen meer dan gemiddeld gelijktijdig voorkomen, noemt men dit comorbiditeit. Dyslexie komt voor in combinatie met andere leerstoornissen, zoals dyscalculie, aandachtstoornissen, motorische stoornissen en spraak-/taalstoornissen. Dyslexie gaat vaak samen met dysorthografie (spellingstoornis). Er is slechts een klein verschil: bij dysorthografie kan zwakte op het gebied van de handmotoriek en de visuomotoriek de spellingsmoeilijkheden versterken, bij dyslexie vrijwel niet. Bij deze stoornissen is er net als bij dyslexie sprake van een probleem met de informatieverwerking ([Steunpunt Dyslexie](#), 2010).

2.4 Criteria

Bij een *onderkende diagnose* wordt nagegaan of en in welke mate een leerling dyslectisch is door te kijken naar bepaalde criteria. De Stichting Dyslexie Nederland hanteert twee criteria voor dyslexie: het criterium van *achterstand* en het criterium van *didactische resistentie*. (Steunpunt Dyslexie, 2010)

Criterium van achterstand

“Een leerling heeft een achterstand als de beheersing van het lees- en/of spellingniveau (accuratesse en/of vlotheid) significant onder het niveau ligt dat vereist is in de (onderwijs)situatie, waarin de leerling de lees- en spellingvaardigheid functioneel moet toepassen.”

Het minimale technisch leesniveau dat vereist is om ons in de maatschappij te handhaven, komt overeen met een leesniveau dat de meeste kinderen in groep 6 van de basisschool bereiken. Dit leesniveau wordt ook wel aangeduid met beheersingsniveau AVI-9. Bij leerlingen die dit niveau niet halen aan het einde van de basisschool, is per definitie sprake van een achterstand. Overigens kan een lage intelligentie het beeld van de dyslexie vertroebelen en een bovengemiddelde intelligentie de dyslexie maskeren. (Steunpunt Dyslexie, 2010)

Criterium van didactische resistentie

Als de leerproblemen op het gebied van het technisch lezen en/ of spellen hardnekkig zijn en de leerling ondanks de hulp en begeleiding de achterstand op het gebied van lezen en/of spellen niet in loopt, spreekt men van didactische resistentie:

Een leerling is didactisch resistent als het probleem in het aanleren en toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau blijft bestaan, ook wanneer voorzien wordt in adequate remediërende instructie en oefening.

3. Problematiek in het voortgezet onderwijs

Soms wordt dyslexie pas ontdekt als het kind al naar het voortgezet onderwijs gaat. Dit kan komen doordat de basisschool het niet heeft herkend, of omdat de leerling door een zeer goede intelligentie in staat was de problemen te camoufleren. Veel dyslectische leerlingen beschikken over een groot verbaal leervermogen waarmee zij hun zwakke technische leesvaardigheid hebben gemaskeerd.

In uitzonderlijke gevallen wordt dyslexie pas in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs zichtbaar, omdat de leerling al die tijd zijn lees- en spellingproblemen heeft weten te compenseren (Henneman, 2004).

Naast de problemen die in het basisonderwijs al aan het licht kwamen, hebben dyslectische leerlingen in het voortgezet onderwijs (Henneman, 2004)

wat betreft taaltaken en algemene leertaken:

- moeite met het auditief en visueel identificeren van nieuwe, onbekende klanken en woorden
- moeite met het onthouden van recent geleerd vocabulaire
- moeite met het inzetten van decodeer, lees- en luisterstrategieën bij alle vakken
- moeite met het spellen van zowel complexe woorden, als alledaagse eenvoudige woorden

wat betreft algemene leerproblemen (geheugen, aandacht, informatieverwerking, automatisering)

- moeite met verwerken, verwoorden en terughalen van instructie en talige informatie
- moeite met het snel structureren en analyseren van taken
- last van afname van tempo en de nauwkeurigheid als 'onder druk' gewerkt moet worden
- moeite met onthouden van meervoudige instructies
- rekenproblemen

wat betreft functionele taken en vakken die een beroep doen op geletterdheid:

- onheldere lay-out en indeling van de tekst
- onvoldoende nauwkeurigheid bij proefwerken, vooral multiple choice
- moeite met het zelf corrigeren van oefeningen tijdens klassikale besprekingen
- moeite met het overnemen van aantekeningen van het bord, overhead of beamer

wat betreft het sociaal-emotioneel functioneren

- onvoldoende of te geringe acceptatie van de dyslexie en/of de gevolgen ervan
- moeite met het 'om kunnen gaan' met de leesproblemen op school en daarbuiten
- ernstige twijfel aan de eigen competentie

wat betreft de taak- en werkhouding

- ongestructureerd, inadequaar en/of vluchtig taakgedrag en werkhouding
- onvoldoende werkverzorging
- onvoldoende metacognitieve vaardigheden voor zelfsturing
- inadequate leerstijlen

4. Gevolgen voor het kind

Het niet snel technisch kunnen lezen en spellen heeft ernstige gevolgen in deze 'talige' maatschappij. Het heeft niet alleen gevolgen voor het leren van de talen, maar ook voor vakken waar veel lezen bij te pas komt. Leerlingen met dyslexie moeten daar, in vergelijking met hun klasgenoten met eenzelfde intelligentie, veel energie in steken.

De belangrijkste consequentie voor iemand met dyslexie is de belemmering om capaciteiten te ontwikkelen: veel kinderen met dyslexie kiezen een onderwijsniveau dat lager is dan ze op grond van hun intelligentie aankunnen, omdat in het onderwijs veel gelezen en geschreven moet worden (Steunpunt Dyslexie, 2010).

Behalve lees-, schrijf- en spellingproblemen hebben kinderen met dyslexie ook vaak problemen met concentratie, korte termijngeheugen, wiskunde, communicatieve vaardigheden en coördinatie. Dyslexie heeft bij bijna alle kinderen invloed op het gevoel van welbevinden en op het zelfbeeld. (Steunpunt Dyslexie, 2010). De motivatie af waardoor de kinderen niet meer gaan lezen, terwijl zij juist meer moeten oefenen om een minimaal leesniveau te halen.

5. Leerlingen met dyslexie

5.1 Nieuwe leerlingen

Jaarlijks stromen leerlingen met lees- en spellingproblemen of met dyslexie de brugklas binnen.

Het gaat om:

- leerlingen die al in het basisonderwijs als dyslectisch gediagnosticeerd zijn;
- leerlingen waarbij in het basisonderwijs ernstige lees- en spellingproblemen zijn gesignaleerd, maar die nog niet zijn onderzocht: 'vermoedelijk dyslectisch';
- leerlingen die in het basisonderwijs problemen hebben gehad met lezen en/of spellen. In hun onderwijskundig rapport staat 'problemen met lezen en/of spellen';
- leerlingen waarvan het basisonderwijs geen problemen meldt, maar die op de signaleringstoetsen in de brugklas uitvallen of die problemen ondervinden bij de moderne vreemde talen;
- leerlingen waarvan het basisonderwijs geen problemen met lezen en spellen meldt en die (net) niet uitvallen op de signaleringstoetsen in de brugklas, maar die later in het onderwijs toch vastlopen door een zeer laag niveau van lezen en/of spellen.

5.1.1 Stappenplan dyslectische leerlingen in leerjaar 1, DNV Coevorden

Planning	Activiteit	Initiatiefnemer	Uitvoerenden	Aandachtspunten
week 38	<p>Secr. algemeen bekijkt alle aanmeldingsformulieren en noteert welke aspirantleerlingen een dyslexie verklaring hebben.</p> <p>Secr. algemeen bekijkt a.h.v. aanmeldingsformulieren welke aspirantleerlingen in aanmerking komen voor de dyslexietest op DNV en geeft de namen door aan de DRT-ers</p> <p>Secretaresse algemeen regelt (i.o.m. DRT-ers) Dyslexietest met OPDC</p> <p>Bericht/ contact ouders</p> <p>Bericht BO</p> <p>Afwerking testen: Bij toekenning verklaring: Ouders/verzorgers krijgen een brief met verklaring + uitleg en een dyslexieovereenkomst opgestuurd die moet worden ondertekend.</p> <p>Secr. algemeen stelt BO op de hoogte. Indien geen verklaring volgt, bericht naar ouders, naar BO</p> <p>Verklaring, verslag van het onderzoek en overeenkomst komen in het (digitale) dossier en op de V-schijf</p> <p>Ondertekende overeenkomsten worden verkleind en er wordt een groen geplastificeerd pasje van gemaakt.</p> <p>Naam van de leerling met de faciliteiten wordt vermeld in de dyslexielijst (v-schijf)</p> <p>Voor de urenverdeling: vaststellen wie DRT gaat geven. Voor rooster: vaststellen op welke uren DRT wordt gegeven en welk lokaal.</p>	<p>Secr. algemeen</p> <p>Secr. algemeen</p> <p>Secr. algemeen met DRT-ers</p> <p>Secr. algemeen en DRT-ers</p> <p>Secr. algemeen</p> <p>DRT-ers</p> <p>Secr. algemeen</p> <p>DRT-ers Secr. algemeen</p> <p>DRT-ers DRT-ers</p> <p>DRT-ers</p> <p>Portefeuillehouder Zorg, i.s.m. zorgcoördinator en DRT-ers</p>	<p>Secr. algemeen i.s.m. Dyslexie Remedial Teacher de betrokken afdelingen</p> <p>Secr. algemeen en DRT-ers</p> <p>Medewerkers OPDC</p> <p>DRT-ers</p> <p>DRT-ers</p> <p>Secr. algemeen Secr. en DRT-ers</p> <p>DRT-ers</p> <p>DRT-ers</p> <p>Portefeuillehouder Zorg en roostermaker</p>	<p>Oudervragenlijst invullen</p> <p>Zowel ouders als leerling moeten de overeenkomst ondertekenen. Ouders kunnen door middel van een antwoordstrook of e-mail aangeven of zij behoefte hebben aan een gesprek met de DRT-er</p> <p>Secretaris eindexamens op de hoogte stellen.</p>
Week 0	<p>Mentoren en vakdocenten krijgen te horen welke leerlingen een dyslexieverklaring + pasje hebben en welke faciliteiten geboden worden. Mentoren overhandigen groen pasje aan de desbetreffende leerlingen</p>	<p>DRT-ers</p> <p>DRT-ers</p>	<p>DRT-ers</p> <p>Mentor</p>	
Week 1	<p>Mentoren laten controleren of er nog leerlingen zijn die wel een dyslexieverklaring hebben, maar door de secretaresse over het hoofd zijn gezien. DRT-lessen voor leerlingen met een groen pasje kan van start gaan. Maken handelingsplan en plaatsen in Som</p>	<p>DRT-ers</p> <p>DRT-ers en leerlingbegeleider</p>	<p>Mentor</p> <p>DRT- en leerlingbegeleiders</p>	

Week 2	Dyslexielijsten verspreiden binnen de afdelingen (uitdraai of via e-mail)	DRT-ers	DRT-ers	
Week 2	Alle eerste klassen signaleringstesten afnemen (zinnendictee en stilleestoets) Nakijken en evalueren signaleringstesten en eventueel extra testen afnemen	DRT-er Drt-er	Mentoren Drt-er	
Week 3	Leerlingen waarbij een vermoeden dyslexie bestaat plaatsen op e-uur (lezen of spellen).	DRT-er en mentor	Coördinator E-uur / vakdocent Nederlands	
Week 4	Afname Cito-nulmeting	Cito-coördinator van de afdeling	Mentoren	
Week 10	Uitslag Cito-nulmeting evalueren+begeleidingstraject bepalen	Drt-er, mentor, leerlingbegeleider en Cito-coördinator	Drt-er, mentor, leerlingbegeleider en Cito-coördinator	
Week 10 en verder	Potentiële dyslectische leerlingen kunnen in loop schooljaar nog getest worden – Zie stappenplan vanaf “testen”	DRT-ers		
Einde	Evalueren en ouders op de hoogte stellen	DRT-ers	DRT-ers	

5.2 Voorlichting naar ouders

Ouders van toekomstige leerlingen met een dyslexieverklaring krijgen zo mogelijk voor de zomervakantie een brief met de dyslexieovereenkomst en een folder met een korte beschrijving van de begeleiding tijdens de schoolloopbaan van hun kind. Deze ouders worden in het begin van het schooljaar geïnformeerd over dyslexie en de begeleiding. Ze worden op de hoogte gebracht van de dispensaties en compensaties waar hun kind recht op heeft en van de hulpmiddelen die gebruikt kunnen worden.

6. Van signaleren tot onderzoek

6.1 Signaleren

Er zijn drie momenten waarop (ernstige) problemen met lezen en spellen in het voortgezet onderwijs kunnen worden gesignaleerd:

1. als de vragenlijst over de leergeschiedenis, die de basisschool bij aanmelding leerlingen aanlevert, een vermoeden van dyslexie geeft;
2. als de score van de signaleringstoetsen (een stilleestoets, een zinnendictee en overschrijftaak) vragen oproept;
3. door gerichte observatie, als daar volgens de docenten aanleiding toe is.

6.2 Testen

In het begin van het eerste schooljaar worden in alle eerste klassen verschillende testen afgenomen: de Cito-nulmeting (Nederlands, rekenen en Engels) en de signaleringstoetsen voor dyslexie van het Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs. Het signaleringsonderzoek bestaat uit het maken van een dictee, waarbij op de spelling gelet wordt, en het lezen van een tekst, waarbij het gaat om het aantal gelezen woorden. De correctie van de test is in handen van de dyslexiebegeleider.

6.3 Onderzoek

Als een leerling door de resultaten van de toetsen opvalt, of wordt aangemeld door de mentor, krijgt hij gedurende een half jaar extra begeleiding buiten de klas. Die begeleiding bestaat uit wekelijkse lessen met instructie over spelling en lezen. Daarbij wordt o.a. gebruik gemaakt van de methodes Nieuwsbegrip, Taalkist en Nedercom. Als na die periode geen betere resultaten zijn geboekt, beoordeelt de dyslexiebegeleider of er sprake is van een hardnekkig probleem en of de leerling aangemeld wordt voor een dyslexieonderzoek.

Gedurende de schoolloopbaan kan een leerling voor het begeleidingstraject in aanmerking komen, docenten of mentoren kunnen daarvoor een verzoek indienen bij de dyslexiebegeleiders.

6.4 OPDC/SWV No.-Overijssel

De Nieuwe Veste Coevorden werkt samen met het Onderwijskundig Pedagogisch en Didactisch Centrum in Emmen, De Nieuwe Veste in Hardenberg met het Samenwerkingsverband Noordoost Overijssel. De didactische en intelligentieonderzoeken worden afgenomen door de orthopedagogen die betrokken zijn bij die instellingen. In principe bestaat voor de dyslexiebegeleiders twee maal per jaar de gelegenheid leerlingen aan te melden voor het dyslexieonderzoek.

6.5. Het onderzoek

Door de orthopedagogen wordt een psychologisch onderzoek, met behulp van het NIO (Nederlandse Intelligentietest voor Onderwijsniveau), en een didactisch onderzoek gedaan. Het is van belang te weten of het kind een gemiddelde intelligentie heeft. Bij de meeste kinderen met dyslexie is vastgesteld dat een specifiek en onverwacht lees- of spellingprobleem niet aansluit bij het intelligentieniveau. Bovendien geeft een zorgvuldige analyse van de aspecten van de intelligentie van het kind een beeld van de verstandelijke mogelijkheden en beperkingen van het kind.

Het tweede deel van het onderzoek is het didactisch onderzoek. Dit deel van het onderzoek richt zich op de taalvaardigheid en -inzichtontwikkeling en omvat technisch lezen, tekstbegrip, de spelling van onveranderlijke woorden en de spelling van werkwoorden. Het onderzoek beperkt zich niet tot het vaststellen van de leervorderingen, het richt zich in het bijzonder op het in kaart brengen van de hiaten en blokkades in de verwerving van taal.

Bij het vaststellen of er sprake is van dyslexie wordt er in veel gevallen gebruik gemaakt van onderstaande criteria:

- De achterstand met lezen en spellen is 1 á 2 jaar. Met (het merendeel van) de andere vakken heeft de leerling geen problemen.
- Er is sprake van tenminste gemiddelde intelligentie. Het komt bij dyslectici nogal eens voor dat de begaafdheid op onderdelen ongelijk verdeeld is: goede visuo-ruimtelijke capaciteiten en matige tot zwakke auditief-temporele capaciteiten.
- Andere stoornissen zijn afwezig.
- Er is sprake van vertraagde taalontwikkeling/ vertraagde taalvaardigheid. De laatste jaren betwifelen deskundigen echter of er bij dyslectici altijd sprake is van problemen over het gehele gebied van de taalverwerving. Geconcludeerd wordt dat in een aantal gevallen deze problemen zich alleen voordoen t.a.v. het snel en geautomatiseerd verwerken van fonologische informatie.
- Er zijn aanwijzingen voor familiale erfelijkheid

6.6 Stappenplan dyslexiesignalering na leerjaar 1

Planning	Activiteit	Initiatiefnemer	Uitvoerende	Aandachtspunten
1.	Docent/mentor signaleert leerling die dyslectisch zou kunnen zijn.	Docent/mentor	Docent/mentor	
2.	Docent/mentor neemt contact op met de betrokken DRT-er van de afdeling	Docent/mentor	Docent/mentor	
3	Relevante informatie verzamelen over desbetreffende leerling	DRT-er	Mentor Lesgevende docenten	Als blijkt dat de meeste docenten geen problemen hebben gemeld en het dossier wijst anders uit, gaat verder onderzoek niet door.
4	Als er kenmerken aanwezig zijn die duiden op dyslexie wordt contact opgenomen met de ouders van de leerling om het vervolgtraject te bespreken.	DRT-er	DRT-er	
5	DRT-er neemt enkele signaleringstesten af die een indicatie kunnen geven.	DRT-er	DRT-er	
6	DRT-er bespreek de uitslag in het DRT-team of met de orthopedagoog.	DRT-er	DRT-er	
7	Als de orthopedagoog of het DRT-team geen reden ziet verder te testen, gebeurt dat ook niet. De diagnose wordt meegedeeld aan de ouders. Als de orthopedagoog wel een reden ziet verder te testen, wordt contact met de ouders opgenomen over de te volgen procedure.	DRT-er DRT-er	DRT-er DRT-er	Het ouderformulier van het OPDC moet ingevuld en ingeleverd worden bij de DRT-er.
8	Leerling wordt aangemeld bij het OPDC om getest te worden op dyslexie. De DRT-er maakt een profielschets (digitaal formulier) met alle relevante informatie. Dit formulier wordt vóór het onderzoek naar het OPDC opgestuurd.	DRT-er	OPDC/SWVno	
10	De ouders van de leerling worden via een brief op de hoogte gesteld van de datum, plaats en tijd van het onderzoek.	DRT-er en secretaresse	DRT-er en secretaresse	
11	Na enkele weken krijgt de DRT-er via de post de uitslag van het onderzoek door het OPDC	OPDC/SWVno	OPDC /SWVno	
12	Informeren van ouders, leerling, leerlingbegeleider, mentoren en docenten.	DRT-er	DRT-er	
13	Zie verder – stappenplan “aspirant” leerlingen	DRT-er	DRT-er	

6.7 Welke gegevens staan op een dyslexieverklaring?

Afhankelijk van de uitslag van het onderzoek, krijgt de leerling wel of niet een dyslexieverklaring. Een versie is voor de leerling en de ouders, een andere is voor de school. Die verklaring komt in het dossier van de leerling. In de beschrijving van het onderzoek worden de resultaten van het onderzoek vermeld.

In de verklaring wordt aangegeven aan welke ondersteuning en hulpmiddelen de leerling behoefte heeft. De Nieuwe Veste legt in een dyslexieovereenkomst vast hoe die ondersteuning vorm krijgt. Die overeenkomst wordt ondertekend door de leerling, zijn ouders en de dyslexiebegeleider. De getekende overeenkomst komt ook in het dossier, bovendien wordt er een verkleining van gemaakt: het dyslexiepasje. De leerling heeft dit pasje altijd bij zich.

6.8 Betrokken docenten

De lijst van leerlingen met dyslexie wordt aan het begin van ieder schooljaar uitgereikt aan de docenten. In de digitale leeromgeving Itslearning worden deze lijsten opgeslagen, docenten hebben er op ieder moment inzage in. Wanneer gedurende het schooljaar nieuwe dyslexieverklaringen worden uitgereikt, worden de docenten hiervan op de hoogte gesteld.

7 Rechten en plichten

7.1.1 Dispensaties en compensaties

Dyslectische leerlingen krijgen de gelegenheid om te leren omgaan met hun dyslexie.

Dat betekent dat er steeds naar de leerling wordt gekeken: Wat heeft deze leerling nodig? Heeft hij voldoende aan begrip, goed onderwijs en de op school geldende afspraken voor dyslexie, of heeft hij daarnaast ook nog individuele ondersteuning of extra hulpmiddelen nodig. In de klas mogen de leerlingen, als de overeenkomst dat aangeeft, gebruik maken van compenserende en dispenserende maatregelen.

Maatregelen bij het lezen zijn:

- het gebruik van ICT-hulpmiddelen
- extra tijd geven voor oefeningen en opdrachten
- meer tijd voor het lezen van boeken

Compenserende maatregelen voor spellen en schrijven kunnen zijn:

- notities, aantekeningen en bordschema's in de digitale omgeving (Itslearning)
- het gebruik van een tekstverwerker / laptop

Compenserende maatregelen voor toetsing, examinering kunnen zijn:

- proefwerken, examens in Arial 12
- het gebruik van een tekstverwerker/ICT hulpmiddelen,
- bij examens geldt: mits deze een half jaar gebruikt zijn en mits dit gebruik is vastgelegd is bij de examensecretaris
- extra tijd (20%) voor het maken van de toetsen, SE's (30 min.), en voor het CE (30 min.)
- bij toetsweken van de bovenbouw en bij examens is het streven de leerling in een apart lokaal laten werken
- mondelinge herkansingen bij onvoldoende resultaat (lager dan 5.5) bij de moderne vreemde talen (afhankelijk van de toets). Het gemiddelde resultaat van de twee cijfers is bepalend.

Compenserende maatregelen voor beoordeling kunnen zijn:

- aangepaste beoordeling voor spelling van Nederlands en de vreemde talen: bij toetsing worden schrijf- en interpunctiefouten niet meegerekend, m.u.v. spellingtoetsen. In dat laatste geval wordt maximaal 1,0 van het uiteindelijke cijfer afgetrokken
- wanneer leerlingen later in het schooljaar de dyslexieverklaring krijgen, worden hun toetsen van Nederlands en de moderne vreemde talen van de laatste periodes opnieuw beoordeeld

Dispenserende maatregel voor leerlingen met dyslexie kan zijn:

- vrijstelling van voorleesbeurten.

7.1.2 Hulpmiddelen

De leerlingen kunnen, als de overeenkomst dat aangeeft, gebruik maken van hulpmiddelen zoals voorleesprogramma's (Kurzweil, L2S en Amis) en de Daisyspeler. Hulpmiddelen worden uitgebreid besproken en uitgetoetst.

7.2 Verplichtingen van de leerling

- de leerling toont zich voldoende gemotiveerd tot inspanning bij het leren;
- de leerling maakt op geen enkele wijze misbruik van geboden faciliteiten;
- de leerling overlegt regelmatig met de mentor/vakdocent;
- de leerling is bereid zich te verdiepen in aangereikte voorstellen om efficiënter te werken.

8. Begeleiding dyslectische leerlingen

Om de continuïteit van zorg te waarborgen, krijgen dyslectische leerlingen direct bij de aanvang van het voortgezet onderwijs een dyslexiebegeleider toegewezen. Deze begeleider is gedurende de hele schoolloopbaan de belangenbehartiger van de dyslectische leerling.

8.1 Begeleiding op school

Binnen de dyslexiebegeleiding wordt de dyslectische leerling, met name tijdens het eerste schooljaar, centraal gesteld. Hij of zij krijgt tijdens dat jaar per week minimaal een lesuur in de week begeleiding (alle afdelingen). Naast lezen, spellen en het aanleren van leerstrategieën wordt tijdens de ondersteuning aandacht besteed aan het accepteren van en omgaan met dyslexie, het leren omgaan met dispensaties en compensaties en het kennismaken met diverse hulpmiddelen.

Na het eerste jaar is de begeleiding van de leerlingen buiten de klas, door de dyslexiebegeleider, incidenteel. Enkele malen per jaar worden de leerlingen uitgenodigd voor bijeenkomst waarbij problemen en ervaringen worden besproken. Op die momenten, maar ook daar tussendoor, kunnen leerlingen bij de dyslexiebegeleider om hulp of advies vragen.

8.2 Ondersteuning door ouders

Het ondersteunen van dyslectici is niet alleen een taak van de school. Ook voor ouders is een belangrijke rol weggelegd bij de begeleiding van hun kind. Zij kunnen o.a. zorgen voor:

- begrip en steun, ook als het even tegenzit;
- een gunstige leeromgeving waar de leerling ook voldoende gebruik van maakt;
- het stimuleren en monitoren van het begeleidingsdeel dat thuis uitgevoerd moet worden
- helpen bij het plannen van huiswerk, een dyslectische leerling moet goed en strak plannen;
- het overhoren van stof die geleerd moet worden voor so's en proefwerken, m.n. voor de talen. Ouders kunnen erop letten dat leerlingen voldoende oefenen met digitaal oefenmateriaal;
- het stimuleren van een goede werkverzorging;
- tijdig contact opnemen bij tegenvallende resultaten of bij problemen;
- het verzorgen van ingesproken c.q. gedigitaliseerde schoolboeken via Dedicon.

9. De begeleiding aan mogelijk dyslectische leerlingen

9.1 Voorwaarden voor begeleiding

Als uit de signaleringstesten blijkt dat een leerling het predicaat 'zwak' of 'zeer zwak' krijgt voor het dictee *Het wonderlijke weer* of voor het lezen van de tekst "*De tekenbeet*", komt deze in aanmerking voor extra ondersteuning. Deze begeleiding is niet verplicht, maar wordt wel geadviseerd.

9.2 Organisatie begeleiding

In de afdeling bgl en in de afdelingen mavo en havo vinden de bijlessen, tijdens E-, KWT- of KWU-uren, afhankelijk van de organisatie, plaats plaats. Sommige leerlingen moeten de keuze maken tussen deze begeleiding of bijles voor andere vakken.

In het vwo wordt de extra ondersteuning tijdens de 'taallessen' en tijdens de (individuele) bijlessen gegeven. In een circuit van twee maal zes weken worden tijdens de taallessen spelling, grammatica en lezen geoefend.

9.3 Materialen begeleiding

In alle afdelingen wordt wisselend gebruik gemaakt van de methodes Nieuwsbegrip, De Taalkist en Nedercom.

Nieuwsbegrip is een leesmethode met wekelijks nieuwe teksten, opdrachten en een filmpje aan de hand van de actualiteit.

Nieuwsbegrip hanteert leesstrategieën, is aanvullend te gebruiken óf als kerndoeldekkende methode. Voor het vo en mbo sluit Nieuwsbegrip aan bij de referentieniveaus op het gebied van lezen, schrijven en woordenschat. De methode biedt verschillende tekstsoorten, besteedt veel aandacht aan didactiek en er zijn voldoende toetsen.

De Taalkist is een volledig zelfsturende methode waarbij spelling en grammatica geoefend worden. De docent of onderwijsassistent heeft de rol van procesbegeleider en -bewaker. De 140 kaarten zijn op 4 verschillende niveaus gemaakt, waarbij het eerste niveau vergelijkbaar is met dat wat een 12-jarige hoort te kunnen (Europees referentiekader 1F), het laatste niveau is vergelijkbaar met wat een 16-jarige en een volwassen Nederlander minimaal hoort te kunnen (Taalkist, IMeester).

Nedercom is een computerprogramma dat oefeningen biedt voor de Nederlandse taal, in de verschillende domeinen, op verschillende niveaus (1F, 2F, 3F, 4F). Bij alle programma's krijg de leerlingen de mogelijkheid om bij elk hoofdstuk vooraf een diagnostische toets te doen. Na elk hoofdstuk doen zij een eindtoets. De basisspelling bevat alles wat aan het eind van de basisschool aan spellingvaardigheid bereikt zou moeten zijn.

9.4 Vastlegging begeleiding

Voor iedere leerling wordt een handelingsplan geschreven, deze wordt opgenomen in het leerlingendossier. In het handelingsplan staan de beginsituatie, het doel is van de begeleiding, de periode waarover het handelingsplan zich uitstrekt en de materialen genoemd.

9.5 Vorderingen

Na een half jaar worden de signaleringstesten nog eens afgenomen. Wanneer blijkt dat een leerling geen vooruitgang heeft geboekt, worden nog enkele onderzoeken afgenomen: de Brustest (de een-minuut-test), de Klepel (de test met onzinwoorden) en het Engels dictee. Als de leerling niet voldoet aan de DLE die bij zijn schoolloopbaan hoort, wordt de leerling aangemeld voor het dyslexieonderzoek van het OPDC/SWV-NO.

10. Geschillen

Bij geschillen over de uitleg en uitvoering van dit beleid beslist de schoolleiding. Als tijdens de beleidsperiode nieuwe (wetenschappelijke) inzichten, technisch mogelijkheden e.d., met betrekking tot ondersteuning van leerlingen met dyslexie beschikbaar komen, bepaalt de schoolleiding of deze binnen De Nieuwe Veste zullen worden toegepast, c.q. zijn toegestaan en in welke vorm.

11. Borging

De schoolleiding ziet toe op een correcte uitvoering van het dyslexiebeleid. Zij maakt daarbij o.a. gebruik van dagelijkse ervaringen. Indien bij- of nascholing is geïndiceerd voor individuele of groepen docenten, draagt zij hiervoor zorg.

Medewerkers die niet meewerken aan het correct en zorgvuldig uitvoeren van het vastgestelde beleid zullen volgens de daarvoor op De Nieuwe Veste geldende standaard worden aangesproken en begeleid.

Docenten ontvangen de 'Tips voor docenten' en ontvangen periodiek een geactualiseerde lijst van leerlingen die dyslectisch zijn.

Bijlage 1 Vrijstellingen/examenregelingen

<http://www.steunpunddyslexie.nl/wat-is-dyslexie/regelingen-en-voorzieningen/vrijstellingen-ontheffingen/ontheffingsmogelijkheden-voor-de-talen/>

[http://www.steunpuntaalenrekenenvo.nl/sites/default/files/Wettelijke_regelingen_voor_VO-leerlingen_met_dyslexie\[1\].pdf](http://www.steunpuntaalenrekenenvo.nl/sites/default/files/Wettelijke_regelingen_voor_VO-leerlingen_met_dyslexie[1].pdf)

<http://www.examenblad.nl/publicatie/20140912/mededelingen-over-de-eindexamens/2015>

Bijlage 2 Links naar websites met tips, adviezen, lessuggesties, hulpmiddelen, etc.

Tips voor docenten:

<http://www.opdc-zodrenthe.nl/dyslexie-tips-lkr.htm>

Lezen en spellen

- [Moodiez](#) is een mindstyle magazine voor jongeren van 15 tot 25 jaar. Voor lezers die moeite hebben met langere artikelen zijn er luisterversies beschikbaar via de gratis app Layar.
- Uw kind kan woordenschat vreemde talen leren door te oefenen in een tabel. Op de website van [Let op](#) staat uitgelegd hoe dit werkt.
- Uw kind kan een dvd van een (teken)film bekijken die het al goed kent, gesproken in de gewenste vreemde taal. Ook kan uw kind kinderprogramma's kijken op anderstalige zenders.
- Uw kind kan woordenschat, grammatica en uitspraak oefenen op zijn eigen niveau op oefenwebsites. Bijvoorbeeld [digischool](#) en [interactica](#).
- Tijdens de vakantie, maar ook gedurende het schooljaar, kunt u uw kind helpen door de klas steeds één thema voor te blijven. Dit wordt preteaching genoemd. Door deze voorsprong zal uw kind met meer vertrouwen naar school gaan, omdat het weet wat er gaat gebeuren. Daarnaast blijft het voordeel van het herhalen gehandhaafd.
- Voor leerlingen met dyslexie is het leren van rijtjes en woordjes erg moeilijk. Het leren gaat makkelijker door bijvoorbeeld ergens een liedje van te maken of oefenstof in beelden of schema's vast te leggen.
- Juf Melis is docente Nederlands op een school voor voortgezet onderwijs. Haar website www.jufmelis.nl is een leuke site om te oefenen met de Nederlandse taal.
- [CambiumNed](#) is een website voor het vak Nederlands, voornamelijk voor leerlingen in het voortgezet onderwijs. Oorspronkelijk is deze site gemaakt voor scholengroep Cambium te Zaltbommel. Veelzijdige website met taaloefeningen, taalspelletjes maar ook hoe brieven geschreven moeten worden en informatie over poëzie.
- www.beterspellen.nl: voor kinderen in het voortgezet onderwijs om te oefenen met spellen.
- www.wrts.nl: gratis online overhoorprogramma. Ook kan [wrts via iPhone of iPod](#) gebruikt worden.
- [Quizlet](#): Engelse website waar uw kind zijn eigen studieset met woorden of lijsten kan aanmaken.
- Engelse woordjes overhoren met [Teach2000](#).
- [Cito](#) geeft oefenmateriaal en materiaal voor examenvorbereiding uit om leerlingen en docenten op de centrale examens en schoolexamens voor te bereiden.
- Op de website van Ans van Berkel en Rinie Hoeks, [Dyslexie en vreemde talen](#), informatie over dyslexie en vreemde talen.
- Een website met veel Engelstalige audioboeken is [LibriVox](#). Hoofdstukken van boeken worden aangeboden in o.a. mp3 formaat. Niet alle boeken kunnen worden opgenomen. De aangeboden boeken zijn vrij van rechten.

- [Lezen voor de lijst](#) richt zich hoofdzakelijk op leerlingen en docenten in de tweede fase van het voortgezet onderwijs. De site biedt hulp bij de advisering, keuze en verwerking van de boeken die leerlingen voor hun leeslijst moeten lezen. Een bijzonder kenmerk van de site is dat er zes leesniveaus worden onderscheiden. In september 2011 zal het gedeelte voor Nederlands operationeel zijn. Daarna zal verder gewerkt worden aan een catalogus voor Engels, Frans, Duits en de wereldliteratuur.
- [Ginger Premium](#) is een online spelling- én grammaticacorrector Engels. Met de functionaliteit Ginger Learning is het mogelijk om Engelse instructieoefeningen te geven op het niveau van de leerling.
- [Abc van de Nederlandse taal](#) is een website met de regels over spelling en grammatica van de Nederlands taal.
- Met [Robotekst](#) is het mogelijk om een pdf-bestand in vier stappen om te zetten in een leesbaar document. U ontvangt via e-mail het keurig opgemaakte bestand. Robotekst is gratis te gebruiken en ontwikkeld door Bartiméus en Dedicon Educatief.
- In sommige versies van Word kan geschreven tekst omgezet worden in gesproken tekst. Lees meer op de website van [Dedicon](#).
- [Nu beter Engels](#): om te oefenen met de Engelse taal.
- [Bijles Engels](#): website met uitleg van Engelse grammatica
- [Spellingjuf](#): Goed in vorm met werkwoorden, met filmpjes waarin de regels worden uitgelegd
- [Huiswerk.tv](#): website met filmpjes over uitleg van allerlei onderwerpen in alle vakken
- [Top 60 grammaticafouten](#) (Engels): uitleg over de meest gemaakte fouten in Engelse grammatica.
- [LuisterBieb app](#)
Gratis app voor mobiele telefoon, zowel beschikbaar voor iPhone als androidtoestellen, waarmee gratis rechtenvrije digitale boeken kunnen worden geluisterd. Nu nog in de pilotfase.

Rekenen en wiskunde

- Voor alle leerlingen in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs is een app ontwikkeld die voorbereidt op de nieuwe rekentoets. Uniek is dat de leerlingen thuis kunnen oefenen én een echte cito-rekentoets kunnen maken. Helaas alleen beschikbaar voor iPad. Kijk voor meer informatie op de website van [Malmberg](#).

Alle vakken

- De basiskennis van elk schoolvak samengevat in een [serie compacte opfrisgidsjes](#). Met de belangrijkste feiten, regels en uitzonderingen per schoolvak overzichtelijk bij elkaar gebracht. Ook te verkrijgen als eBook.
- [Neurocampus](#): Braintraining via internet over taal, rekenen, inzicht, geheugen, logica en thema's.

Organisatie/planning

- [Fences](#) is een gratis programma dat het bureaublad op de computer in vakjes indeelt, waarbinnen uw kind de iconen kan ordenen. De vakjes kunnen een naam krijgen. Hierdoor kan de leerling snel documenten of programma's vinden. Op de website van Let op staat een korte [werkwijzer](#).
- De [planwijzer examens](#) helpt leerlingen bij het voorbereiden van de examens, met behulp van een stappenplan, en een week- en dagplanning. Praktische tips helpen leerlingen, ouders en leerkrachten op weg.
- De [leerwijzer](#) biedt praktische tips om vlotter en met beter resultaat te studeren. Er wordt aandacht besteed aan verschillende leerstijlen, o.a. studeren met een mindmap. Hiervoor is gratis software beschikbaar: [eMindmaps](#).
- Op de website [Leren is een makkie](#) staan talrijke praktische tips om op de beste manier te leren. Bijvoorbeeld [Goed gedoseerd](#) en [Hoe bedwing ik paniek](#).

Motivatie en concentratie

- Heeft uw kind een doel: wat wil het later gaan doen? Praat daar eens over.
- Een goede verstandhouding belangrijk. Zorg voor een goede sfeer en voorkom te veel druk.
- Studeer niet met een lege maag, maar ook niet vlak na het eten.
- Neem geen snacks en drinken met veel suiker. Ze geven een korte oppepper maar daarna slaat de vermoeidheid nog harder toe.
- Zorg voor voldoende frisse lucht.
- Laat uw kind veel water drinken.
- Regelmatig bewegen is ook goed voor de hersenen.

Bijlage 3 Tips voor leerlingen

Adviezen voor leerlingen met dyslexie oktober 2012

Niet alleen is het belangrijk dat de docenten weten hoe ze met dyslectische leerlingen moeten omgaan, het is evenzeer belangrijk dat dyslectische leerlingen zich goed bewust worden hoe ze het beste met hun problemen om kunnen gaan. In de uitgave van het Ministerie van Onderwijs: "Dyslexie, een gids voor het voorgezet onderwijs" wordt een handreiking gegeven voor dyslectische leerlingen. De adviezen die hierin gegeven worden proberen we aan dyslectische leerlingen door te geven door middel van individuele- of groepsgesprekken.

Zelfstandigheid

1. Werk zelf aan je dyslexie

Met dyslexie heb je meer tijd voor je huiswerk nodig dan je klasgenoten. Houd daar met je planning van je huiswerk voldoende rekening mee.

Richt je zoveel mogelijk op het leggen van verbanden, concentreer je niet op feitjes, maar probeer de grote lijn van de tekst te begrijpen.

Dyslexie is geen excuus om minder te doen, zoek wat voor jou de beste manier van leren is.

Vraag als het nodig is hulp.

Zorg dat het werk in je werkboeken geen fouten meer bevat.

Vraag zo nodig een kopie van de ingevulde werkboeken van een andere leerling en gebruik deze voor het leren van je proefwerken.

Effectief Studeren

2. Neem voor het studeren de tijd.

Probeer uit hoe je het beste kunt leren.

3. Studeer en werk op een zo rustig mogelijke plek

Ga in de klas vooraan zitten.

Studeer in de stilste kamer.

Desnoods met oordoppen in.

4. Neem lessen op verschillende manieren op.

Lees, spreek uit, schrijf op en stel je iets voor, bijvoorbeeld bij het leren van woorden.

Lees, spreek uit en luister naar jezelf.

Schrijf het woord op en fantasieer over de betekenis.

Maak gebruik van computerprogramma's voor het leren van woordjes.

Maak gebruik van de zogenaamde kaartjesmethode voor het leren van woordjes.

Maak gebruik van de software die bij je studieboeken wordt geleverd.

Maak gebruik van websites die bij je studieboeken horen en waarop vaak veel extra oefeningen en proefwerken staan.

5. Vat lessen samen en leer je eigen samenvatting.

In teksten staan veel onnodige woorden.

Maak een schema of samenvatting van de tekst met kernwoorden.

Met die eigen samenvatting ken je de les al bijna.

Vertel daarna bij elk geschreven woord wat je weet.

Van de samenvatting van een ander leer je weinig.

Niet-talige vakken

6. Raak niet in paniek als je iets niet snel begrijpt. Je bent goed in vakken met weinig taal, maar een instructie met veel informatie gaat soms te snel.
Geen paniek: kijk er nog eens naar, lees opnieuw.
Vraag om herhaling. Laat het bezinken.
7. Oefen extra.
Sommige dingen, zoals sommen, worden door oefening geleerd.
Dyslectici krijgen wat langzamer de nodige routine.
Maak bijvoorbeeld wat meer oefensommen dan de anderen.
Later kun je de sommen beter gebruiken dan veel anderen.
8. Probeer vooruit te werken.
Vraag om een lijst met te verwachten moeilijke woorden.
Leer proefwerken en toetsen zo lang mogelijk van te voren.
Herhaal ze nog een keer tussendoor.
Vraag om het huiswerk ruim van te voren op te geven.

Lezen

9. Lees zoveel mogelijk.
Mensen lezen steeds gemakkelijker als ze ouder worden. Dat geldt ook voor jou. Ga het weer eens echt proberen.
Lees iedere dag voor jezelf serieus een half uur.
Over één jaar kun je dan veel beter lezen en schrijven.
Maak gebruik van boeken die speciaal zijn geschreven voor leerlingen die wat langzamer lezen.
Series zoals bijv. Zoeklicht plus.
Vraag aan de bibliothecaresse of aan je docent Nederlands naar titels van boeken die niet zo moeilijk zijn om te lezen.
Lees boeken waarvan ook een filmversie bestaat. Bekijk eerst de film en lees het boek daarna.
10. Lees een tekst opnieuw als je niet begrijpt wat er staat.
Lees rustig, herlees, regel na regel, alinea na alinea
Vraag je af wat je gelezen hebt, wat de kern is.
Streek trefwoorden aan als je de inhoud te snel vergeet.

Schrijven

11. Maak een schema voordat je gaat schrijven
Schrijf in een schema de belangrijkste onderwerpen.
Maak daarna een uitgebreid schema met trefwoorden.
Schrijf daarna pas je verhaal.
12. Verbeter je spelling
Vraag een overzicht van spellingregels.
Controleer steeds wat je hebt geschreven.
Gebruik daarbij een woordenboek en de spellingregels.
Ieder schoolvak heeft zijn eigen 'vakwoorden'.
Vraag de docent een lijst te maken. Leer die vooruit.
Vraag je ouders om je spelling te controleren van werkstukken of ander schriftelijk werk dat je moet inleveren.

Je toekomst

13. Keuze van je beroeps- of vervolgstudie.

Misschien is het nu nog niet belangrijk, maar houd rekening met je dyslexie. Zowel bij de keuze van je vakkenpakket als voor je toekomstplannen. Bijna alle soorten vakken kun je aan. Er zijn een paar minder geschikte beroepen. Dat zijn vooral beroepen waarvoor je veel moet lezen en/of schrijven.

Bespreek dat met je mentor of met je decaan.

Overige adviezen

14. Maak zoveel mogelijk gebruik van de computer bij allerlei werkzaamheden.

Veel dyslectische leerlingen hebben een moeilijk leesbaar handschrift. Probeer werkstukken, boekbesprekingen en verslagen zo veel mogelijk te typen. Getypt werk ziet er immers bijna altijd veel netter uit dan zelf geschreven werk.

Laat getypte werkstukken nakijken door iemand anders. Fouten kunnen daarbij snel en makkelijk verbeterd worden.

Probeer zo snel mogelijk te leren om blind te typen met 10 vingers. Goed en snel kunnen typen bespaart je in de toekomst enorm veel tijd.

Gebruik altijd de spellingcontrole.

Maak gebruik van woordjesleerprogramma's op de computer

Literatuurlijst

- Zorgplan De Nieuwe Veste
- Van Goor, H. (2001), *Dyslexie in de brugklas*. Baarn: HB uitgevers
- Verhoeven, L. (2010), *Zorg om dyslexie*, Antwerpen: Garant Uitgeverij
- Braams, T. (2010) *Dyslexie: een complex taalprobleem*, Amsterdam : Uitgeverij Boom
- Bongaards, B., Sas J., (2008), *Praktijkboek Leerlingenzorg, omgaan met zorgleerlingen in de school*, Wolters Noordhoff
- Henneman, K., Kleijnen, R., Smits, A., *Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs : Deel 1 - Achtergronden, beleid en implementatie*, KPC Groep, Expertisecentrum Nederlands, Werkverband Opleidingen Speciaal Onderwijs / 2004
- Henneman, K., Kleijnen, R., Smits, A., *Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs : Deel 2 - Signalering, diagnose en begeleiding*, KPC Groep, Expertisecentrum Nederlands, Werkverband Opleidingen Speciaal Onderwijs / 2004

- www.steunpuntdyslexie.nl/wat-is-dyslexie/regelingen-en-voorzieningen/
- <http://www.dore.co.uk/learning-difficulties/dyslexia/>
- <http://www.steunpuntdyslexie.nl/dyslexie-op-school/voortgezet-onderwijs/protocol-dyslexie-vo/>
- <http://www.opdc-zodrenthe.nl/dyslexie.htm>
- <http://www.lexima.nl/artikelen/dyslexie/wettelijke-voorzieningen>